

Erik Norberg

En äkta gustavsbergare

Min farfarsfar var fiskare på Lemshaga. Han brukade Fiskartorpet och fiskade på somrarna och arbetade inne i porslinsfabriken om vintrarna.

- När farfar Karl Fredrik var 18 år, det bör ha varit 1871, han var född 1853, så dog farfarsfar inne på Serafimern. Karl Fredrik och farfarsmor fick ro kistan från kajen inne i Stockholm till Ingarö kyrkogård en sommarnatt.

- Sedan tog farfar över torpet och fisket, men när han var 25 år så tröttnade han och flyttade ner i samhället och arbetade sen i fabriken. Han fick jobb som sandfyllare i Rågodsgugnen. Jag tror att de fick bo i Kullen, där min far Albert föddes 1886. Senare fick de flytta in i Mariagatan 11.

- Farmor hette Karolina Jansdotter. Hon var född den 6 dec. 1846 och dog i november 1913. Farfar levde till i maj 1929. Det var rätt roligt hur de träffades och fann varann. På den tiden rodde de ju till stan med strömmingen och sålde den där. Det var när farfar skulle leverera strömming till Kungliga slottet, som han träffade Karolina, hon var kokerska i slottsköket.

- Min far Johan Albert fick börja i fabriken vid 12 års ålder 1898. Då fick han jobba 12 timmar om dagen och hade en dagsförtjänst av 50 öre. Min mor hette Alvina Nykvist och hon fick börja på Tryckeriet som klippflicka.

- Morfar härstammade från Karlskoga. Hans stamfar var Nils i Möckelbodan (namn på Karlskoga före 1866). Morfar var född 1853 och kom hit som fiskare till Farsta. Mormor var från Hidinge och hette Edla Maria Näs. De flyttade också in i Mariagatan 11 när morfar började att arbeta på fabriken. Han var kokmakare och fick så småningom stark silikos.

Min pappa Albert var en riktig "röding". På gränsen till kommunist tror jag. I sin ungdom åkte ju grabbarna på den tiden

-Det var inte sista gången de fick böta. Albert och hans kompisar fiskade kräftor olovandes i Kvarnsjön och fick böta fem kronor var då också. Det finns ju en visa om det fiskafänget.

-Nog är det underligt att de kunde döma själva härute.

Här följer ett avsnitt ur en längre intervju med Erik Norberg. Värmdö tidning har fått Eriks tillstånd att återge den del som främst handlar om hans ursprung och ungdomsår. Hans senare tid inom arbetsliv och privata levnadsförhållande är lika intressant men tidningens omfång är begränsat och den delen av intervjun presenteras i sammandrag.

Erik Norberg föddes på Mariagatan den 30 juni 1913. Han fick som femåring flytta med familjen till Tallåsen 1918. Erik har god reda på sina anor på farssidan. Han berättar:

in till stan för att lyssna till Hinke Berggren och Kata Dahlström i Vitabergsparken. En gång så var det han och Elis Lundholm som åkte in med båten, men hem fick de ju gå för då hade sista båten gått. Men det var de ju vana vid. När de gått de två milen och kom till Algatan i Gustavsberg, så sjöng de Internationalen för full hals. Det hörde nattvakten, som anmälde dem för Odelberg och för det fick de böta fem kronor var för förargel-seväckande beteende.

- Det var inte sista gången de fick böta. Albert och hans kompisar fiskade kräftor olovandes i Kvarnsjön och fick böta fem kronor var då också. Det finns ju en visa om det fiskafänget.

- Nog är det underligt att de kunde döma själva härute och nog gick fjärdingsman Lundin Odelbergarnas ärenden. Pappa berättade att han en tid jobbade skift i Rullugnen och efter skiftet gick han och arbetskamraterna direkt ner till Kvarnbryggan för att bada. Medan de ännu var kvar i vattnet, så red brukspatron förbi.

- De hann inte upp ur vattnet förrän fjärdingsman kom cyklande för att se vad det var för folk som badade i viken. Han verkade vara helt i Odelbergs tjänst.

- De hade stor makt Odelbergarna. Tänk att man fick inte ha sina egna barn boende hemma om de inte jobbade på fabriken.

- Pappa hade ju svårt att lyda Odelbergarna i allt. Sedan Anton Nyström inte fick bo hemma hos sin mor för Odelberg

för att han sålt Socialdemokraten och inte längre jobbade i fabriken, då fick han bo hemma hos oss i Tallåsen. Sen flyttade han till Ålstäket utanför brukets gräns.

- Ingen vågade ju sluta heller. Vart skulle man ta vägen och hem fick man inte komma. Här uppe i Tallåsen bodde en familj, som hade många barn och ett par var utan arbete. Mamman brukade sitta på trappan och spana och när Odelberg kom ridande på sin vanliga runda, då hörde man hur hon ropade inåt:

- Till skogen grabbar, gubbfan kommer. Vad man var rädd för den gubben. Stod med mössan i hand och bockade tills han ridit förbi. Men det var säkert en duktig karl. Så här sa folket här:

- Vi tjänar för mycket för att svälta ihjäl men för lite för att komma härifrån.

Jag minns när vi flyttade hit till Tallåsenhuset 1918, det är samma hus som jag bor i än i dag. Vi var inte de första hyresgästerna för huset är byggt 1913. Morfar var med och hjälpte oss att flytta. Pappa körde häst då, han hade fått tuberkulos och fick inte jobba inne i fabriken utan gick på utearbete. Han körde doktor Lindhé också.

-Spanskan gick och det blev många sjukbesök. En gång när han skjutsade doktorn fick han frossa och Lindhé sa till honom att följa honom hem. Där fick han en flaska konjak av doktorn och ordern att åka hem och bädda ner sig, samt att dricka upp konjaken och tänk han klarade sig på det sättet. Jag minns att mamma och moster turades om att vaka

Till skogen grabbar, gubbfan kommer.

Vad man var rädd för den gubben. Stod med mössan i hand och bockade tills han ridit förbi. Men det var säkert en duktig karl. Så här sa folket här:

-Vi tjänar för mycket för att svälta ihjäl men för lite för att komma härifrån.

över honom på nätterna. De värmdes kastullock i ugnen och la dem på bröstet och fötterna mot frossan. Värmen i kåken var ju inte den bästa. Det var ofta is på vattenhinken på morgon.

- Pappa dog först 1948 i lungblödning.

1.

1. Skolkort från Ekedal, 1898. Albert Norberg, trea från höger, översta raden.

2. Familjen Nykvist på Mariagatan. Eriks morfar och mor, Erik Nykvist och Edla Maria Näs omgivna av sina barn, från v Algot, Agnes, Astrid och Alvina som blev mamma till Erik Norberg.

2.

- Morfar var religiös och medlem av missionsförsamlingen. Jag fick följa med min moster till söndagsskolan från det jag var två år och sen stadigt i tio år. Läste verser som Löfdal skrivit och så där. Ja och sen var det att traska till skolan i Ekedal. Det kunde vara tungt på vintern, dom här småvägarna plogade de inte förrän fram på eftermiddagen med en snöplog som drogs av oxar. Jag gick för Westerberg och Blombergsson. Av den senare fick jag en och annan örfil. Ja och sen var det gymnastik för Albin Åberg i gamla Träkyrkan och simlektioner för samma man på Kattholmen och så slöjd i gamla slöjdskolan för Pinne-rik. Jag har gjort många korgar och sen burit upp dom till Hultman i Ebbalund,

där fick jag en chokladbit för besväret. Vi gick en lång rad av pojkar och bar Hultmans korgar på huvudet från Slöjdskolan i Farsta till affären.

När jag var tio år fick jag tillbringa det mesta av sommarlovet i Odelbergs rovland. Ibland fick man gå i rad och sticka tistel i havreåkrarna med ett tisteljärn. Det där sommarjobbet höll på från efter mid-sommar till en bit in i augusti.

- Vi fick samlas klockan sju på morron i Farsta och sen fick vi gå i samlad tropp till Lemshaga. Mjök och smörgåsar hade man med sig hemifrån. När man sedan legat och gallrat rovor en hel dag så hade man tjänat 75 öre. Man fick

inte gå och slå dank inte, alla måste ställa upp i det här sommarjobbet.

- Jag fick jobba i Hönshuset en sommar när jag var tolv. Henning Backman hade det där jobbet annars och nu skulle han få åka till Småland. Han fick inte ledigt om han inte kunde hitta en ersättare. Så då fick jag vara där istället för att ligga i rovlandet och det hade jag

Morfar var religiös och medlem av missionsförsamlingen. Jag fick följa med min moster till söndagsskolan från det jag var två år och sen stadigt i tio år. Läste verser som Löfdal skrivit och så där.

ingenting emot. Det var ju spännande att få gå till slottet med ägg eller någon slaktad höna. Men vad jag var rädd för slotthunden Barry. Jag var ju så liten till växten, jag vägde bara 30 kilo. När den där stora hunden hoppade upp på mig så fick jag ta emot med händerna för att inte falla omkull. Så det var att sätta ner korgarna kvickt och ta emot. Där nedanför slottet, på gräsmattan stod en pump förr, där fanns en krocketplan på den tiden och det var ju spännande att se damerna i sina svajiga hattar spela krocket. Sen när man kom in i slottsköket fick man saft och en sockerbit och en bullskiva av tanterna som arbetade där.

- I det där hönshuset fanns det 200 höns, kalkoner och en vacker påfågel. Sen fanns det ankor i det gamla gula ankhuset nere vid sjön. Det var alltid ett problem att få upp ankorna ur sjön och in i huset om kvällarna.

- Jag minns mitt första biobesök. Jag var fem år och bodde kvar på Mariagatan. En av granngrabbarna hette Axel Björkman och han hade fått en filmprojektor och en film. Han ordnade en bioföreställning i tvättstugan i sexan. Bar dit stolar och bänkar och tog två öre i inträde. Filmen visade två gubbar som kastade en hatt emellan sig över en vattenbassäng.

På jularna var det vanligt att stjärngossarna kom och sjöng på juldagen. På södra sidan av samhället gick Ungdomsklubbens stjärnlag och på den norra Idrottsföreningens. Vi smågrabbar ville ju vara med och tjäna några ören. När vi var ungefär 12 år så var vi några stycken som snickrade ihop en stjärna och tillverkade kläder och kaskar. På juldagen drog vi iväg till Lemshaga för att sjunga i stugorna där. Men när vi kom fram så var det mjölkdays och alla tanter och gubbar var i lagården. Men för en 25 öring stod vi i alla fall och sjöng för tanterna medan de mjölkade.

- När lantarbetarstrejken bröt ut 1925 så skulle vi ett tiotal grabbar till rovlandet på morron. När vi kom till samlingsplatsen så låg hela styrelsen upp i backen, dom hade satt upp lappar på planket där och när vi kom sa de:

- Håll er borta härifrån, här är det strejk och ni skall inte gallra några rovor. Men då kom hovjägmästaren och rya med gubbarna och sa till dom att ta ner lapparna men då sa gubbarna:

- Lapparna sitter kvar tills förbundet säger att vi skall ta ner dem.

Till oss skrek hovjägmästaren;

- Ja, ni pojkar skall inte strejka, ni skall gallra rovor.

Men då opponerade sig rörmocar Larssons grabb i Stenkullen, han var modigare än vi.

Då sa Odelberg:

- Ja grabbar, ni är tolv år nu och skall snart börja att arbeta. Det vore väl tråkigt om det inte fanns något arbete åt er då.

Ja det var bara att traska iväg till

Jag gick för Westerberg och Blombergsson. Av den senare fick jag en och annan örfil. Ja och sen var det gymnastik för Albin Åberg i gamla Träkyrkan och simlektioner för samma man på Kattholmen och så slöjd i gamla slöjdskolan för Pinnerik.

Tjustvik, men det blev nog den roligaste dag vi hade i rovlanden. Befallningsman Ljungkvist hade köpt med sig gotter, hans fru och hennes väninna var med och Odelbergs pojke och flicka och de bjöd oss också på godsaker. Men det var den enda dan som vi jobbade under strejken, för dan därpå hade vi försvunnit på olika håll allihop.

Vi hade som de flesta det mycket fattigt hemma. Mamma var ofta sjuk.

Jag minns att jag hade en väldigt lappad tröja i skolan och fröken Westerberg tyckte väl synd om mig. Hon kallade upp mig till sin bostad och gav mig en ny tröja. Jag tog emot den där och hängde den på en krok i tamburen. Dan därpå gick jag till skolan i min fina tröja.

Men då skrek alla grabbarna och pekade finger åt mig för att jag gick i frökens tröja, så dan därpå hade jag min gamla tröja igen. Då frågade fröken varför jag inte hade på mig min nya tröja, men jag klarade mig genom att säga att den var så fin så den skulle jag bara ha på söndagarna.

Jag minns mitt första biobesök. Jag var fem år och bodde kvar på Mariagatan. En av granngrabbarna hette Axel Björkman och han hade fått en filmprojektor och en film. Han ordnade en bioföreställning i tvättstugan i sexan. Bar dit stolar och bänkar och tog två öre i inträde. Filmen visade två gubbar som kastade en hatt emellan sig över en vattenbassäng.

- Pappa körde ju fabrikshestarna eftersom han var sjuk och inte fick arbeta inne i verkstan. De hade fabrikshestar och Farstahästar. Hästarna gick ju i hästagen här bredvid Tallåsen när de inte användes. Det var väldigt roligt att få gå ner tidigt om mornarna och rida på hästarna. Vi tyckte att det var rena paradiset att få vara hos hästarna i hagen. Vi fick också rida i vall om kvällarna.

- Jag var nummer två i barnskaran. Vi hade vart åtta barn nen två dog tidigt. Min bror Lennart dog 1925. Min mamma låg på sjukhuset då och pappa och

kyrkoherde Norman kom ihop sig om begravningen. Pappa ville ha den på kyrkogården på lördag för att få tid att besöka mamma på sjukhuset på söndan, men Norman skulle absolut ha begravningen på söndan i kyrkan. Norman var lite ömtålig till hälsan och det var kallt väder. Då bestämde pappa att det skulle bli borgerlig begravning och det var den första i Gustavsberg.

Det var Backman som var vaktmästare då och kyrkoherden sa till honom att han skulle göra en trumma ner till kistan när han skottade igen graven. Norman skulle gå upp senare och läsa gossens själ upp till himmelriket. Men det där såg Albert Norberg när han kom upp till graven och den skottades igen på hans order. Det var missionspastorn som förrättade begravningen.

- Mamma blev ju bra igen och kom hem men 1931 fick hon tvillingar. Den ena tvillingen Gunnar, lever ju än men den andra, Bertil fick en böld i ändtarmen, som gick sönder när han föll. Systrarna tog upp honom till doktorn, som var en vikarie. Han hade middag och kunde inte ta emot förrän om två timmar och då hade Bertil fått blodförgiftning. Jag kom hem från Runmarö där jag tältade, de skickade bud efter mig.

Mamma var så sjuk när jag kom att jag måste kalla på ambulansen till henne och sen fick jag sitta hos min bror tills han dog på natten. Mamma dog ett par veckor därefter. Det blev mycket för oss på en gång och det var året 1933.

Jag började att arbeta efter skolavslutningen när jag var 13 år, men jag hade arbetat i fabriken flera år tidigare. När pappa blev bättre så kom han in i fabriken igen och han fick arbeta i dekorugnen då, rullugnen som vi sa, en rundugn som du vet. Där fick han jobba i skift. Men så hade han åtagit sig att städa målarsalen också två gånger i veckan, onsdag och lördag.

Jag kom hem från Runmarö där jag tältade, de skickade bud efter mig. Mamma var så sjuk när jag kom att jag måste kalla på ambulansen till henne och sen fick jag sitta hos min bror tills han dog på natten. Mamma dog ett par veckor därefter. Det blev mycket för oss på en gång och det var året 1933.

- Eftersom pappa jobbade på eftermiddan varannan vecka så måste min äldre syster Karin och jag gå ner och sopa på onsdag kväll och på lördag eftermiddag. Det tog ju några timmar att städa där varje gång.

- När jag började jobba så var jag som sagt inte mycket till människa, en och trettonio lång och vägde bara tretti kilo.

1.

2.

1. Skolkort från Ekedal, 1895.
Alvina Nykvist, andra flicka
från höger, första raden.

2. Rågoodsugnsarbetare. Foto
från sent 1800-tal. Den lille
mannen i mitten av fotot är
sandfyllaren Karl Fredrik Nor-
berg.

3. Alvina och Albert Norberg

3.

Först kom jag som springpojke till Erik Stoor. Han var maskinformare, gjorde karotter i hela satsen. Där skulle jag lära mig att bli porslinare då och det var inte lätt. Det gällde att bära mycket och en vinkeltrappa där gjorde det inte lättare. Erik stod och jobbade bakom engelska verkstan. Inte långt därifrån stod Hedblom som var handmodellformare.

- Man roade sig med att lura sina springpojkar på den tiden. En dag sa Erik till mig:

- Ta hinken där och hämta en hink ånga hos Hedblom.

De går väl inte sa jag, men Erik sa att Hedblom visste vad jag skulle ha. Jag måste ju gå och gick in och upprepade vad Erik sagt, men då sa Hedblom som kände mig väl från söndagsskolan:

- Jojo, nu har han lurat dig, här har du ett par äpplen, sätt dig här hos mig och ät upp dem. Det dröjde inte längre förrän Erik stod i dörren och ryade: - Varför kommer du inte nån gång.

Då sa Hedblom:

- Du ska inte lura småpojkar, nu sitter han här och äter sina äpplen i lugn och ro, sen kommer han in till dig.

Småningom kom jag till Evers Fredblad och där jobbade Landis också, Sven Andersson som du känner. En dag kom Emil Eklund in till oss i verkstan. Emil Eklund var ovalgodsformare och stod högst upp i byggnaden och gjorde ovalgods. Det var en fantom till att arbeta. Nu sa han till Evers:

- Jag skall ha en springpojke av dig för du har två stycken.

- Jaha, svarade Evers, då får du ta den där, och så pekade han på mig.

Landis var ju dubbelt så stor som jag.

- Den där lilla, sa Emil. Jaja, sa han sen, jag tar väl min kvarterspava och går.

Han tyckte att jag inte var större än en kvartersbutelj.

Där var jag sen i en tre, fyra år och där fick man göra rätt för sig. Emil jobbade jämt och gick ner en halvtimme före om mornarna och gjorde iordning och sen på slaget så var det bara att börja. Det var en duktig porslinare som utnyttjade varje minut av arbetstiden.

Axel Odelberg var man rädd för. Jag minns en gång han kom i sällskap med Oscar Severin. Vi jobbade i massakällaren och hade dukat upp termosar och smörgåspaket. När han såg det började han skrika och undra vad vi höll på med som hade sånt med i fabriken.

Det var så dammig på verkstan, det fanns ju inget utsug. Man stod där och putsa gods och sen

fick man springa med det in i ett torkrum för att det skulle torka. Det var ju många arbetsmoment innan godset var färdigt och hela tiden dammade det. Silikosfaran fanns där hela tiden. När godset var färdigt så skulle det bäras ner för alla trapporna. Det slapp jag, Emil var nog rädd att jag som var så liten och klen skulle tappa godset, man fick inte betalt förrän det var sorterat och bränt.

- Men bära fick jag. Det blev ju en massa spill efter formning och putsning av lergods och det blev en sju, åtta tunga bördor att bära undan per dag.

- En gång medan jag var springpojke så hade formarna fått en dålig ackordsuppgörelse och dom beslöt att bara jobba halvfart för timpenning. Då hittade fabriksledningen på att vi springpojkar också bara skulle få halv betalning eftersom vi fick mindre arbete då.

- Det ville ju inte de äldre springpojkar gå med på utan de bestämde att alla springpojkar skulle gå hem från jobbet. Djungeltelegrafan fungerade bra på fabriken, så när den utsände hann upp till vår verkstad då hade jag redan rocken på. Sen gick vi i en lång rad och fru Andersson som vaktade fabriksporten ville inte släppa ut oss, men hon måste ju när en massa pojknävar viftade hotfullt i fönstret. Det var ju många av springpojkar som var stora karlar, man var ju springpojke tills man var 18 år. Vi som var små hade ingen talan, vi fick bara följa med. Ja det var ju vanligt också att de äldre skulle plåga de mindre. De nöp oss när vi gick förbi med våra lerbördor bland annat.

- Det blev inte många dar som vi fick leddigt, det blev en snabb uppgörelse och vi fick betalt, som vi hade haft förut.

Vilka herrar som bestämde i Gustavsberg på den tiden. Verkmästar Lutteman var vi rädda för men Oskar Wadström som kom efter honom var en snäll gubbe.

Pappa orkade inte jobba längre än till 1932. Han hade svår silikos. Den sista tiden arbetade han i rågodsugnen med sandfyllning och det var ju inte lämpligt för en som hade silikos. Det var ju väldigt dåligt med arbete då 1932 och vi fick bara arbeta tre till fyra dar i veckan. Vi grabbar som var 18 år fick bara arbeta tre dar varannan vecka. Wadström visste ju hur vi hade det hemma med pappa som inte kunde jobba så han sa till mig:

- Kom ner och jobba du med sånt vi har bråttom med, men håll dig undan om Odelberg kommer, du får inte synas här. Men tror du inte att Axel Odelberg kom på mig när jag kom bärande på en bunt formar.

- Vad gör du här ungdjäväl, skrek han, gå hem med dej.

Ah, vad han skällde och gick an, han var som tokig, det var en lördag och vi skulle inte få jobba då.

- Axel Odelberg var man rädd för. Jag

Silikosfaran fanns där hela tiden. När godset var färdigt så skulle det bäras ner för alla trapporna. Det slapp jag, Emil var nog rädd att jag som var så liten och klen skulle tappa godset, man fick ju inte betalt förrän det var sorterat och bränt.

minns en gång han kom i sällskap med Oscar Severin. Vi jobbade över i massakällaren och hade dukat upp termosar och smörgåspaket. När han såg det började han skrika och undra vad vi höll på med som hade sånt med i fabriken, men då sa Severin lugnt:

- Dom måste äta om dom skall jobba över om kvällarna, annars orkar dom inte uträtta mycket. Då lugnade han ner sig. Han tålde inte att man hade mat med sig in i fabriken, vi hade ju inga raster utan fick smyga oss in i torkrummet för att få något i oss.

- Det var ett tungt jobb i massakällaren. Vi hade en tysk vacuumkran som var nersänkt en meter i golvet och den skötes av två jobbare. Den som stod därnere fick hiva upp 25 kilos massabitar till den som stod på golvet. Det var ett slit, vi körde igenom 21 ton om dan.

- Du undrar vad vi hade betalt. Ja vi började med 26 öre i timman och sen fick vi 29 1/4 öre, efter det fick vi 32 1/2 öre, när vi sen ansågs fullärda efter fem år fick vi 55 öre. Då kunde vi bli formare och det var bra. Jobbade man hos en formare, som var 18 år och var 17 år själv, så fick man inte säga du till honom. Man måste säga förnamnet och till de äldre formarna måste man säga efternamnet.

Jag gifte mig 1940. Min fru hette Rut Andersson och kom från Orsa.

Hennes far hette Bruks-Anders Persson och hennes mamma Selma Larserks.

Rut hade kommit hit till Gustavsberg redan i början av 1930-talet och fick börja med att måla Pyro på fabriken. Vi blev bekanta på en dans på Runmarö. Erik Karlsson och jag hade en motorbåt ihop som vi brukade åka ut med på fredagskvällarna. Vi hade mat med oss och låg ute hela helgen.

Jag blev bas första gången 1943. Redan 1939 hade fabrikschefen Fredrik Möller satt igång med en tvåårskurs i Ekedalskolan. Då var jag ännu kvar i massakällaren. Jag gick på den kursen. Vi var 28 när vi började och 7 när vi var färdiga efter två år. Vi hade olika lärare i matematik, svenska, maskinritning, fysik och kemi. Sen fick vi praktisera och pröva på alla arbeten på verkstan och det var nyttigt. Det blev mycket utbildning efter det. Jag har räknat ut att jag har utbildat mig efter skolan i 11 år.

1.

2.

1. Missionsförsamlingens sångkör omkring 1910. Alvina Nykvist står nummer två t. h. på det vackra fotot.

2. Interiör från Villagatan. Karl Fredrik Norberg och hans hustru Karolina, som en gång varit kokerska på slottet.

3. Skytteföreningen på utflykt. Albert (Abbe) Norberg, står i ve-gamössa som nummer två fr. h. Hamlet Lowndes tog fotot.

3.

- Det blev att åka in till Arbetsledarinstitutionen på kvällarna hela vintrarna sedan. Vi kom hem halv tolv på natten. Det var kämpiga år. Verkmästare blev jag 1957.

Det blev att åka till Arbetsledarinstitutionen på kvällarna hela vintrarna sedan. Vi kom hem halv tolv på natten. Det var kämpiga år. Verkmästare blev jag 1957.

Rut och jag bodde som nygifta i Baracken i gamla Hästhagen. Det var omodernt där och när vi fått vårt andra barn 1947 så tyckte vi att det var hög tid för oss att få en bättre bostad. Rut fick stå och tvätta utomhus vid pumpen och på utedasset snöade det in på vintern, det var inte lätt att ha småbarn i Baracken. Jag klagade och talade om för ledningen att jag måste flytta från fabriken om vi inte kunde få en bättre bostad. Det hjälpte, efter en del bråk med kamrer Eriksson och en kort tid i det nybyggda Hästhagen, så fick vi som vi ville, vi fick pappas hus i Tallåsen och han flyttade in i vår gamla lägenhet och här bor jag fortfarande.

- Det var 1951 när de såg på plåtarna att jag hade silikos (yrkessjukdomen dammlunga). Den får jag ju dras med. Vi gick hos professor Bruce på undersökning. Det blir ju värre med åren, man får svårt att andas i motluten. Vi är några stycken med silikos som går kvar här, Erik Karlsson och jag och några till. Du undrar hur jag klarade ryggen när jag var så liten och bar så tunga bördor. Jag har tränat mycket, var friskportare en gång i tiden, fick lära mig att lyfta rätt och sådant. Det har hjälpt mig, det är säkert.

Jag hade nytta av den där silikosen en gång när jag skulle ut i lumpen, 1955 tror jag att det var, sista mötet var det nog. Vi skulle släpa kanoner i snön på Gärdet. Nähä, tänkte jag, jag har inte lust att släpa kanoner och ligga i tält, så jag sa till grabbarna:

- Jag orkar inte med det här.

Innan jag åkte hade jag varit hos syster Margit på företagshälsovården och fått ett intyg på att jag hade silikos. Där stod ju professor Bruce namn och han var ju en känd expert på dammlunga.

- Jaha, sa grabbarna, då får du gå till läkaren, vi kan inte ge dig något lättare här.

- Jag gick till läkarmottagningen och där var det kö. Det var fullt av grabbar som ville komma undan eller få uppskov. Det blev min tur klockan sex på kvällen. Jag sjönk ner framför läkaren som röt:

- Vad är det med dej då? Jag lämnade fram intyget.

- Herre Jösses, utbrast han, har du

dammlunga, hur kan du jobba?

Han tittade stort på mig. - Tja, sa jag, jag går bara kring och tittar lite. Det var ju ingen lögn precis.

- Vänta, sa han och sprang bort till en annan läkare och visade papperet. Det var tydligen Bruces namn som var så intressant.

- När han kom tillbaka sa han:

- Åk hem du, inte skall du gå här och slita den lilla tid du har kvar.

Han skulle bara sett hur lätt och glatt jag sprang till bussen efteråt.

Jag kom senare med i hemvärdet, där jag var i 30 år och blev adjutant till kretshemvärnschefen och fick fänriks grad.

Jag blev inte lika populär när jag kom hem till Edvard Larsson och Hilmer Sjöberg som jag arbetade samman med på fabriken, de var två riktiga militärvänner. Men det var den enda nytta jag haft av silikosen. Man får lära sig att leva med den, ta i det man orkar, hålla igång lungorna hela tiden, annars får man astmatisk lunga. Man måste se till så att de funkade och promenera mycket.

- Du frågar om det inte var svårt att sätta ackord.

Nej det gick för det mesta bra. Jag hade ju jobbat med det mesta och visste hur mycket folk rimligtvis kan orka med. Jag kunde både svarva, forma och henkla, jag hade varit på de flesta ställen och jobbat.

- I mitten av femtitalet fick jag åka till England och praktisera. Till porslinsdistriktet Stook on Trent. Om jag kunde tala engelska flytande. Inte kunde jag det men det gick bra ändå. Jag fick börja i London för att lära mig språket. Först en intensivkurs en vecka och sen i en klass fyra veckor. Jag hade väldigt nytta av att jag pluggat igenom min dotter Gullvis första engelskbok under en sjukvecka innan.

Porslinsfabriken bekostade det hela. Jag lärde mig mycket, men jag lärde dem lika mycket. Det var uppgjort så att jag skulle dela med mig av det vi var bättre på i Gustavsberg, det gällde främst benporslin.

Jag bodde den mesta tiden i familj. Nej jag var inte hemma under de fem månader jag var där. Min semester hade gått åt medan jag läste engelska i London.

- Jag fick också följa med Aramis Fonsati till Italien och fick besöka porslinsfabrikerna där. Det var väldigt trevligt. I slutet av 1960-talet fick vi ny fabrikschef i Gösta West och då fick jag hand om dekoravdelningen, glaser- ing och sortering och så blev jag då avdelningschef också till sist.

Ett år före min pensionering fick jag ett stressanfäll och låg på Nacka sjukhus. Jag var ensam då och låg bara och skakade en natt och fick krypa ner för trappan för att kalla på ambulans. Det hade blivit för mycket

Jag fick också följa med Aramis Fonsati till Italien och fick besöka porslinsfabrikerna där. Det var väldigt trevligt. I slutet av 1960-talet fick vi en ny fabrikschef i Gösta Westh och då fick jag hand om dekoravdelningen, glaser- ing och sortering och så blev jag då avdelningschef också till sist.

för mig den sista tiden. Jag slutade på fabriken efter det.

- Det var ju så att min hustru Rut fick cancer och jag skötte henne hemma samtidigt som jag hade mitt arbete på fabriken. Jag fick hjälpa henne med allt ända tills den sista veckan hon levde. Det var tungt och svårt. Rut dog 1975 och först 1977 kom det där stressanfallet. Läkaren menade att det inte var bra för mig att bo ensam. Nu hade jag en arbetskamrat Maj-Lis, som jag var mycket tillsammans med och hon flyttade hem till mig då.

- Ja och sen en dag fick jag veta att också hon drabbats av cancer.

Det var hemskt, jag visste ju att jag skulle få gå igenom allt igen och så blev det. Maj-Lis dog 1982, så nu är jag ensam i min Tallåsenstuga igen. Men riktigt ensam är jag ju inte.

Jag har min dotter och måg boende i Gustavsberg och sonen i stan, tre barnbarn har jag och många, många vänner här och goda grannar.

- I fabriken hann jag att arbeta i 51 1/2 år och är medlem av Veteranklubben. Vi får en fin fest vartannat år då vi träffas och pratar om det som varit. Det är väldigt roligt.

- Men en sak kan jag inte förstå. Att de kunde sälja vår gamla, fina porslinsfabrik. Det var bittert för oss gustavsbergare. Men nog kunde jag se hur det gick bakåt den sista tiden när jag arbetade. De slutade plötsligt att samarbeta och började dra åt olika håll. Det håller inte. Vi var alltid noga med att hjälpa varann. Det måste man göra för att klara av svårigheterna.

- Var det en felkalkylering med för stora investeringar i förhållande till en fallande marknad. Eller ingick det i KF:s planer att avyttra olönsamma industrier?

Edla Sofia

**TORTYRENS OFFER
BEHÖVER PENGAR
TILL LÄKARVÅRD.**

**Ge ditt bidrag till
Amnestyfonden.**

Postgiro 90 00 70-4
Bankgiro 993-3540

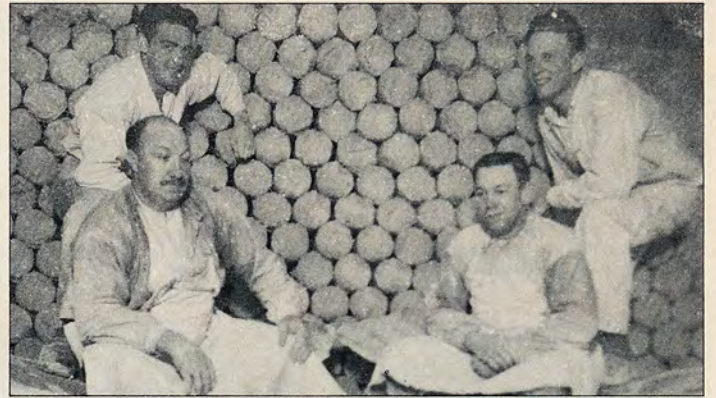

1.

2.

3.

1. I porslinsfabriken på 1960-talet. Konstnären Stig Lindberg diskuterar med verkmästarna Erik Norberg och Edvard Larsson. Arthur Hald, konnärlig ledare till höger.

2. Rut Norberg målade populära Pyro på trettitalet.

3. Från massakällaren i porslinsfabriken. Sittande, Arvid Eklöf och Gunnar Forsberg. Bakom dem står Erik Norberg och Erik Svensson.
